

УКРАЇНА ТА ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Постановка проблеми. Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце.

Відносини України з Європейським Союзом у сучасній зовнішньо- і внутрішньополітичній ситуації мають для неї винятково важливе значення. Інтеграція в європейський політичний, економічний та соціальний простір створить додаткові можливості для модернізаційного та інноваційного розвитку держави та суспільства: відкриває нові перспективи співробітництва з розвиненими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Однак, варто пам'ятати про те, що необхідно виконати ряд завдань, які сприятимуть входу України в Європейський Союз. Перш за все, це здійснення реформ усередині держави.

Безперечно, що дана тема є актуальною на сьогодні, оскільки це одне із найважливіших питань для кожного українця і, звісно ж, держави в цілому.

Дослідивши дану тему, ми виявимо всі «за» і «проти» вступу України до Європейського Союзу.

Об'єктом дослідження є сукупність зв'язків (політичних, торгових, інвестиційних, фінансових) між Україною і країнами Західної Європи.

Предметом дослідження є процес взаємодії суб'єктів зовнішньо-економічної діяльності України і країн ЄС.

Метою статті є визначити проблеми та перспективи вступу України до Європейського Союзу.

Відповідно до мети поставимо такі **завдання**:

- розкрити основні напрями співпраці і шляхи інтеграції України до ЄС;
- дати характеристику сучасного стану зовнішньоторгівельного обороту України з країнами ЄС;
- проаналізувати динаміку розвитку зовнішньоторгівельних зв'язків;
- намітити основні шляхи, дати рекомендації щодо вдосконалення економічної співпраці, визначити першочергові цілі на шляху інтеграції України до ЄС.

Стан дослідження проблеми. Над даною проблемою працювали Ф. Барановський, І. Грицяк, В. Копійка.

Основоположною категорією євроінтеграційної політики є «інтеграція». Термін «інтеграція» є часто вживаним в європейському лексиконі, який інколи вживають як синонім словосполучень: «міжнародне співробітництво», «європейське співробітництво». Однак, дані терміни не відображають всієї суті нових євроінтеграційних явищ. Інтеграція, на відміну від співробітництва, виявляється як щось набагато більше, тобто перш за все – це вихід за межі співробітництва аж до утворення єдиної системи.

Термін «інтеграція» походить від латинського кореня «*integrum*» - ціле та «*integratio*» – відновлення, що у перекладі означає поєднання, взаємопроникнення, процес взаємозближення, утворення взаємозв'язків, заповнення, возз'єднання, згуртування, об'єднання політичних, економічних, державних і громадських структур в рамках регіону, країни, світу [3, с. 73].

Найбільш ширше поняття «інтеграція» представлено в енциклопедичному словнику з державного управління, де інтеграція розглядається як об'єднання частин, щоб вони могли працювати разом або представляти цілісну систему.

Теперішній Європейський Союз – це результат багаторічної інтеграційної діяльності в Європі, зокрема об'єднання європейських країн, які через цілу низку євроінтеграційних дій, зокрема таких, як створення зони вільної торгівлі, спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільних галузевих політик, що мають забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість держав-членів [2, с. 265].

Виступаючи на XVII саміті Україна – ЄС, який відбувся у Києві 27 квітня 2015р., Президент України П. Порошенко наголосив, що перспектива членства у ЄС є стратегічним орієнтиром українських прагнень до перетворення і ключовою метою, заради якої проводяться реформи. Уперше Україна брала участь у саміті в статусі держави, яка уклала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід’ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Переведення політики європейської інтеграції України в якісну практичну площину передбачає реалізацію нашою державою наступних завдань:

- гармонізація національного законодавства із законодавством ЄС;
- створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС;
- запровадження безвізового режиму з країнами Євросоюзу.

При цьому необхідно зазначити, що ці завдання не мають юридично зобов’язувального характеру для України. Партнерство сторін в рамках УПС є добровільним, відповідно також не передбачаються санкції за невиконання тих чи інших положень Угоди. Зовсім інший формат співробітництва передбачатиме Угода про асоціацію між Україною та ЄС, згідно з якою Україна буде зобов’язана виконувати поставлені нею завдання відповідно до чітко встановлених часових рамок. Успішність просування по вищезазначеним напрямкам залежить від ефективності здійснення подальших структурних реформ усередині держави.

На відміну від інших центрально-східноєвропейських країн, які мають з Європейським Союзом угоди про асоційоване членство, а більшість з них уже розпочали безпосередні переговори про вступ до нього, в Угоді про партнерство і співробітництво прямо не йдеться про перспективи приєднання України до ЄС. Не визначено перспективи набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі і в Спільній стратегії ЄС щодо України, ухваленій на Гельсінському саміті Євросоюзу 11 грудня 1999 року. Разом з тим у цьому документі Європейський Союз вперше визнав «європейські прагнення України» і привітав її «проєвропейський вибір». Ухвалюючи Спільну стратегію щодо України, розраховану на чотирирічний термін, Європейська Рада визнала, що успішна та стабільна Україна якнайкраще відповідає інтересам Європейського Союзу, було, зокрема, підкреслено, що повне виконання Угоди про партнерство і співробітництво є передумовою успішної інтеграції України в економіку Європи та допоможе Україні утвердити свою європейську ідентичність.

Сьогодні ЄС є найбільшим торговельним партнером України після колишніх радянських республік. Товарна структура торгівлі України з ЄС подібна до структури торгівлі ЄС з іншими країнами СНД (за винятком Росії, враховуючи її традиційну спеціалізацію на експорті сировинних товарів - нафти та газу). В експорті України до ЄС переважають вироби з низьким ступенем обробки, тоді як машин та транспортного обладнання Україна продає надто мало. Імпорт з ЄС представлений переважно промисловими товарами, машинами та транспортним обладнанням.

Водночас питома вага України в зовнішньоторговельному обороті ЄС незначна: на її частку припадає лише 0,42 % загальної торгівлі ЄС. Обсяги прямих ноземних інвестицій країн ЄС в Україну також дуже малі як порівняно з іншими країнами Центральної та Східної Європи, так і враховуючи потреби України в капіталовкладеннях, які не мають істотного значення для національної економіки. Ця ситуація пояснюється високим рівнем ризикованості операцій на ринку України, що робить її малозначущим і непривабливим економічним партнером та інвестиційним ринком для Європейського Союзу. [1]

Таким чином, сучасний стан економічних відносин між Україною та ЄС можна назвати «торговельною моделлю співробітництва». Її характерною рисою є те, що структура зовнішньої торгівлі України визначається порівняльними перевагами, що сформувалися ще тоді, коли Україна була частиною радянського економічного комплексу. Така ситуація виникла внаслідок цілої низки об’єктивних та суб’єктивних причин, а саме:

1. В Україні тільки розгортається процес визначення того, які фірми та товари мають формувати зовнішньоторговельний профіль країни в середньо- та довготерміновому періодах.
2. Економічна криза гальмує вихід на світовий ринок в цілому та європейський зокрема і утвердження на них потенційно конкурентоспроможних українських підприємств.
3. Інтеграція України в європейську економіку значною мірою гальмується структурою виробництва, успадкованою від СРСР, у минулому

Україна спеціалізувалася переважно на випуску проміжної промислової продукції, тоді як виробництво кінцевих товарів знаходилося за межами республіки.

4. Архаїчна структура промисловості України залишається практично без змін. У ній традиційно переважають матеріало- та енергомісткі виробництва, наприклад, важке машинобудування, хімічна та будівельна промисловість, виробництво

сільськогосподарської техніки та тракторів тощо. Високо-технологічні виробництва сьогодні не визначають промисловий профіль країни. Ось чому значна частина українських виробів малоконкурентно-спроможні або й зовсім неконкурентоспроможні на світових ринках.

5. Європейський ринок досить насичений товарами з низьким ступенем обробки, промисловими товарами споживчого призначення та сільськогосподарською продукцією. А саме ці товари сьогодні становлять основну частку українського експорту. Насиченість ринку ЄС виробами традиційного машинобудування, що їх випускає вітчизняна промисловість, означає, що утвердження України на ринку ЄС як виробника складної продукції об'єктивно вимагає активізації інноваційного процесу в країні.

6. Українським експортерам ще явно бракує досвіду діяльності на зовнішніх ринках. Часто-густо міжнародне співробітництво гальмується недостатньою підтримкою виробників з боку відповідних міністерств та відомств. До того ж можна назвати численні випадки, коли Україна втрачала вигідні можливості внаслідок неефективної системи вироблення та реалізації економічної політики в цілому.

Проблемою інтеграції України до ЄС є не гармонізоване до європейських стандартів українське законодавство. Повинна здійснитись адаптація українського законодавства із європейським, це має здійснюватись за рахунок реформування української правової системи та поступове приведення її у відповідність із європейськими стандартами. Ця адаптація повинна охопити приблизно усі сфери права, такі як: приватне, митне, трудове, фінансове, податкове законодавство, законодавство про інтелектуальну власність, охорону праці, життя та здоров'я, навколишнього середовища та багато іншого. Але на даному етапі для України здійснення таких заходів є неможливими.

Важливе значення має визначення пріоритетних галузей і секторів української економіки, що володіють або можуть володіти конкурентними перевагами у європейській економіці, динамічне нарощування їх експортного потенціалу, в тому числі за рахунок залучення кредитів та прямих інвестицій з країн-членів ЄС.

Паралельно з цим потрібен розвиток договірних відносин з країнами Західної Європи, виборювання більш вільного доступу на його єдиний ринок, в тому числі шляхом отримання відповідних квот стосовно певних експортних товарів, імпорт яких до країн Західної Європи обмежується, одержання доступу до так званої Загальної системи преференцій Європейських співтовариств від 1971 року.

Важливим перспективним завданням має стати вихід на ринки країн ЄС з принципово новими виробами: в галузі ракетної та авіаційної техніки (особливо виробництва важких транспортних літаків), середнього та великого машинобудування, приладобудування, окремих виробництв електронної та електротехнічної промисловості, виробництва зварювальної апаратури. Разом з тим є можливості закріпитися на єдиному ринку країн ЄС як постачальника певного класу суден, сільськогосподарських машин. Важливою, якщо не вирішальною, передумовою для цього буде використання технологічного потенціалу підприємств ВПК: як тих, що перепрофілюються, так і діючих.

Пріоритетним напрямом реалізації експортного потенціалу України у відносинах з країнами ЄС повинно стати перетворення у провідні експортоорієнтовані галузі виробництв, безпосередньо пов'язаних з реалізацією науково-технічних досягнень, де Україна має безумовний пріоритет (порошкова металургія, надтверді і високоякісні матеріали із заданими властивостями) [4].

Економісти з різних країн ЄС заявляють, що нещодавнє парафування (попереднє підписання) угоди про асоціацію і створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС все одно не дасть швидкого залучення України до європейського об'єднання. Парафування – це є фактично технічним узгодженням угоди. Після нього йде підписання, а потім і ратифікація.

Україна першою ратифікує цю угоду, яка діятиме в односторонньому порядку. І це може завдати дуже серйозних збитків. За підрахунками – від 2-х до 5-и млрд. євро на рік. А ця сума є дуже великою для українського бюджету.

Висновки. Європейська інтеграція - це магістральний напрям розвитку континенту, який визначить як ситуацію в самій Європі в третьому тисячолітті, так і її місце у світі. Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України тому, що це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на

ринок ЄС. Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції є зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів, модернізація правового поля і забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії і повага до прав людини тощо.

Література

1. Бураковський І., Немиря Г., Павлюк О. Україна і Європейська інтеграція // *Економіка України*, 2000, № 4.

2. Грицяк І. А. *Європейський Союз: Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін.. К. : НАДУ, 2011. Т. 7 : *Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції* / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – 2011. – 764 с.

3. *Словник термінів і понять з державного управління* - К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби - 2005. - Вид. 2-ге, доп. і 211 виправл. – 254 с.

4. Указ Президента України Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 587/2000 від 12.04.2000) // *Урядовий кур'єр*, 2000 р. 16 липня.

5. Чебаненко О. Основні результати і проблеми виконання плану дій Україна – ЄС // *Політика і час* – 2007. - №3. – С. 24.

6. Гончарук Т., Шумка М. Основні ідеї прагматизму: істинність чи корисність / Михайліна Шумка, Тетяна Гончарук // *Матеріали III Міжнародних філософсько-економічних читань 25-26 травня 2010 року, Львів. 8. . - №3. – С. 24.*

6. Гончарук Т., Шумка М., *Національно-культурна ідентичність як маркер модернізованого українського суспільства* // *Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей: Збірник наукових праць. Книга 6. – Л.: УБС НБУ, 2013. – 722с. – С. 391-399.*

7. Гурик, М. *І Еміграційна діяльність Ярослава Стецька* / М. І. Гурик // *Наукові записки: Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка: Серія «Історія» Вип.3.– 2009.– С.140-143.*

8. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія* / Гончарук Т. В., Гнасевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.